MARIBOR

1957-2017

60 LET POHORSKE VZPENJAČE

MEJNIKI

ZGORNJA POSTAJA VZPENJAČE

PRED 1957
Leta 1949 je bila na Pohorju najprej zgrajena enosedežnica na Habakuku, poimenovana Pohorska žičnica, ki so jo uradno odprli leta 1951.

1957 1967
Po izgradnji Pohorske vzpenjače leta 1957 je potnike na hrib in v dolino prevažalo 55 štirisedežnih kabin, izdelanih v Impolu.

1967 1974
Število prepeljanih potnikov s Pohorsko vzpenjačo, med katerimi so bili tudi mnogi znani ljudje, se je leta 1974 povzpelo na okroglih 5 milijonov.

1974 1985
Leta 1978 je Pohorska vzpenjača v sklopu temeljite posodobitve dobila tudi 62 novih štirisedežnih kabin Doppelmayr.

1985 1991
Med slovensko osamosvojitveno vojno leta 1991 so izstrelki jugoslovanske armade poškodovali nosilno in vlečno vrv Pohorske vzpenjače.

1991 2009
Leta 2007, ko je Pohorska vzpenjača praznovala 50-letnico delovanja, je število prepeljanih potnikov naraslo že na 14 milijonov.

2009 2010
Po podrtju stebra stare Pohorske vzpenjače je bila leta 2009 zgrajena nova krožna kabinska žičnica Leitner, ki ima skupno 64 osemsedežnih kabin.

2010 2017
Upravljanje s Pohorsko vzpenjačo je po stečaju Športnega centra Pohorje leta 2014 prišlo v roke javnega podjetja Marprom.

PO 2017
Med še neuresničenimi načrti, povezanimi s Pohorsko vzpenjačo, je tudi izgradnja vmesne postaje krožne kabinske žičnice.

60. leta 20. stoletja

Začetek 21. stoletja

Danes

ŠEST DESETLETIJ PRILJUBLJENE GONDOLE

Pohorska vzpenjača. Krožna kabinska žičnica. Gondola. Vse to so imena, pod katerimi poznamo osrednjo žičnico na Mariborskem Pohorju, ki je letos dopolnila 60 let delovanja. V tem času je gondola, ki obratuje skozi vse leto, postala nepogrešljiv del prevozne oziroma turistične infrastrukture v Mariboru. Kako pomembna je, je pokazalo tudi obdobje, ko zaradi izrednih dogodkov nekaj časa ni delovala – prihodki turističnega gospodarstva so takrat upadli za 30 odstotkov.

Ob izgradnji leta 1957 je krožna kabinska žičnica Pohorje približala tukajšnjim prebivalcem in obiskovalcem ter na njem omogočila razvoj priljubljenega športnega in turističnega centra. Pohorska vzpenjača je bila v svoji zgodovini občudovana, a je doživela tudi burne trenutke in nekaj nesreč, ki pa se na srečo niso končale tragično. Dočakala je več posodobitev in menjala nekaj upravljavcev, danes pa z njo gospodari javno podjetje Marprom kot dolgoročni koncesionar.

V našem podjetju smo ob letošnjem jubileju krožne kabinske žičnice pripravili tudi kratek »sprehod« skozi njeno bogato zgodovino. Ta je v sliki in besedi predstavljena v publikaciji, ki je pred vami. Želimo vam prijetno branje, obujanje spominov ob arhivskih fotografijah in spoznavanje preteklosti. Seveda pa tudi varne vožnje s Pohorsko vzpenjačo, ki je (v gondolah treh različnih proizvajalcev) do danes prepeljala že blizu 18 milijonov potnikov in postala eden od simbolov Maribora.

Bernard Majhenič
direktor

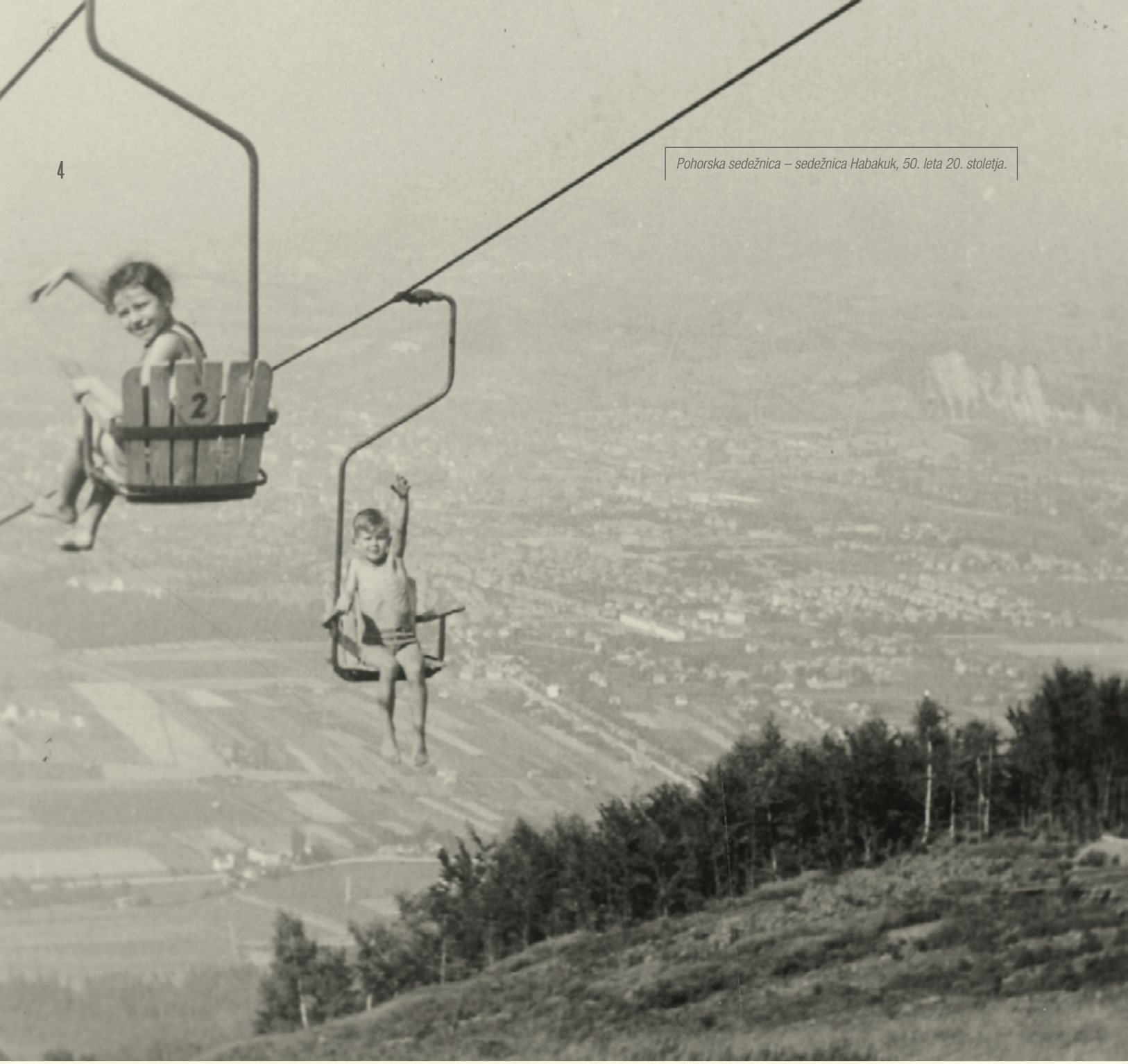

Pohorska sedežnica – sedežnica Habakuk, 50. leta 20. stoletja.

PRED LETOM 1957

Zamisel o izgradnji vzpenjače na Pohorje je bila aktualna že med obema svetovnima vojnama, ko so v Mariboru načrtovali železnico s Peker do Bolfenka. Vendar je projekt zaradi previsokih stroškov na koncu zamrl, ime vzpenjača pa preživelo in ostalo, čeprav na Mariborskem Pohorju ni bila nikdar zgrajena tovrstna tirna naprava.

Prvi pomembni koraki na poti ureditve žičniške infrastrukture na Pohorju so bili nato narejeni kmalu po drugi vojni in tako je bila leta 1949 najprej zgrajena enosedežnica na Habakuku, poimenovana Pohorska žičnica. Uradno so jo odprli februarja 1951. Vse bliže uresničitvi pa je bila v tistem času tudi že ideja o postavitvi gondolske žičnice, za kar si je prizadevala skupina smučarskih zanesenjakov z legendarnim Francijem Čopom na čelu. Ker je šlo za prvo takšno žičnico v Sloveniji in takratni Jugoslaviji, pa tudi na Balkanu, so priprave na gradnjo trajale kar nekaj časa. Avgusta 1953 je bila ustanovljena samostojna zadruga Pohorska vzpenjača, kmalu zatem pa so jo preoblikovali v istoimensko gospodarsko podjetje v izgradnji.

Pohorska sedežnica – sedežnica Habakuk, 50. leta 20. stoletja.

Načrtovanje nosilnih konstrukcij je prevzela Metalna, pripravo načrtov spodnje in zgornje postaje pa Komuna projekt Maribor. Vsa dokumentacija je bila odlično pripravljena in tako je Izvršni svet Ljudske skupščine Republike Slovenije oktobra 1954 potrdil investicijski program za izgradnjo Pohorske vzpenjače v vrednosti 150 milijonov dinarjev. Pri tem so pobudniki projekta v 37-ih mariborskih podjetjih zanj zbrali kar 50 milijonov dinarjev. Za tedanje oblasti je bilo zelo pomembno tudi zagotovilo o čim manjšem uvozu opreme iz tujine. Aprila 1956 je Komisija za revizijo glavnih projektov pri Državnem sekretariatu za gospodarstvo RS naposled odobrila glavni projekt Pohorske vzpenjače in gradnja se je lahko začela.

Odbor, ki je vodil zaključna dela pri izgradnji Pohorske vzpenjače, z leve: Marjan Kožuh, Herman Weiss, Janez Varl, Franci Čop, Oton Brezovšek, leto 1955.

1957–1967

Spodnja postaja krožne kabinske žičnice je zrasla na nadmorski višini 325 metrov in zgornja na 1050 metrov, vmes pa so na 2,5 kilometra dolgi trasi postavili 10 stebrov. Nosilne konstrukcije v postajah in stebre so izdelali v Metalni, aluminijaste gondolske kabine v Impolu, medtem ko je pogonski mehanizem in elektroopremo dobavilo avstrijsko podjetje Girak. Pogonski sistem je bil vgrajen aprila 1957, nakar je avgusta sledil prvi poskusni zagon s kabinami. Po nadaljnjih preizkusih in odpravi ugotovljenih napak je gondola oktobra prvič popeljala Mariborčane, kmalu zatem pa je napočil čas za slovesni trenutek.

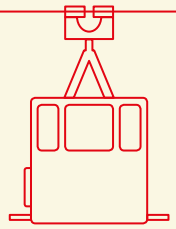

Pisalo se je leto 1957, na koledarju je bil 24. november, ko so ob prisotnosti povabljenih gostov iz vse Jugoslavije in prešerno razpoloženih Mariborčanov uradno odprli Pohorsko vzpenjačo. Potnike je na hrib in v dolino prevažalo 55 štirisedežnih kabin, hitrost vožnje je bila 2,8 m/s, čas vožnje je znašal 15 minut, zmogljivost pa 400 oseb/uro. Hkrati z otvoritvijo gondole je do nje začel redno voziti mestni avtobus številka 6.

55 KABIN
HITROST 2,8 M/S
ZMOGLJIVOST 400 POTNIKOV/URO
ČAS VOŽNJE 15 MIN

Gradnja zgornje postaje Pohorske vzpenjače, 50. leta 20. stoletja.

PRVA POTNIKA POHORSKE VZPENJAČE

Po več letih vztrajnega dela in prizadevanja je včeraj dopoldne kolektiv podjetja »Pohorska vzpenjača« slavil veliko in pomembno zmago. Iz spodnje postaje vzpenjače je prvič zapeljala prva štirisedežna aluminijasta kabina. Prva potnika sta bila direktor »Pohorske vzpenjače« tov. Franci Čop in šef montaže tehnik »Metalne« Stanko Ukmar. Vožnja je potekla v najlepšem redu in oba potnika sta veselo pomahala številnim gledalcem, ki so se zbrali ob spodnji postaji.

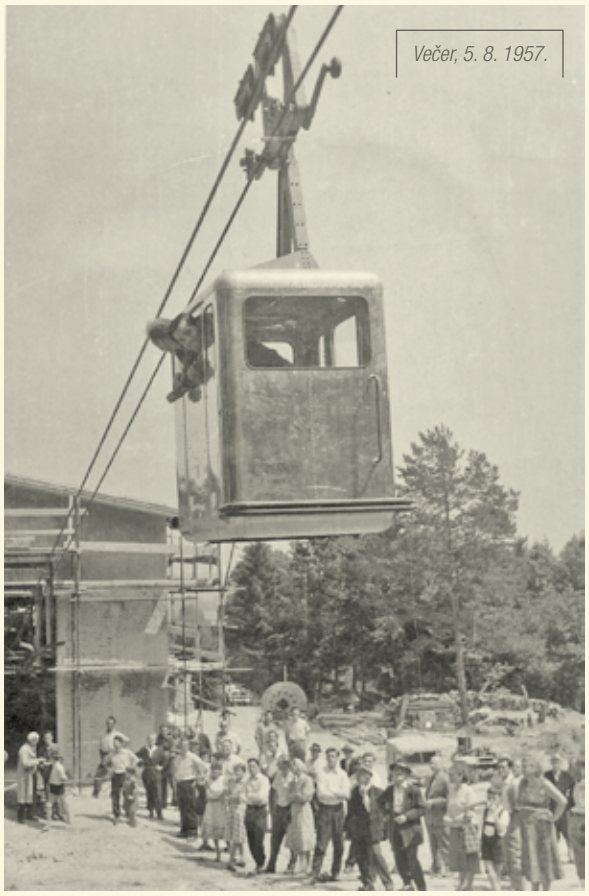

Večer, 5. 8. 1957.

Kolikšno je bilo navdušenje nad to izjemno pridobitvijo, zgovorno kaže tudi podatek, da je gondolo do konca prvega leta obratovanja preizkusilo že 40.200 potnikov. Polna cena vožnje je znašala 100 takratnih dinarjev v eno smer oziroma 150 v obe. Pohorska vzpenjača, na kateri so v začetnih letih opravili določene izboljšave, je nato leta 1961 prepeljala milijontega potnika. Leto 1964, ki je prineslo rojstvo Zlate lisice, pa je zaznamovala še nesreča, ki se je zgodila prav na dan tega smučarskega tekmovanja, 27. februarja; med vožnjo z gondolo je med tedanjim šestim in sedmim stebrom iz kabine kakšnih 45 metrov v globino padel takrat dvanajstletni osnovnošolec Risto Pommer, a je padec čudežno preživel brez hujših posledic.

Pogled na spodnjo postajo Pohorske vzpenjače z zasneženim parkiriščem (druga polovica 60. let 20. stoletja).

1967–1974

V letu 1967 je v gondolo, posebej okrašeno za to priložnost, sedel trimilijonti potnik oziroma potnica, kmalu zatem pa je Pohorska vzpenjača praznovala desetletnico uspešnega delovanja. Leto 1974 je bilo znova v znamenju priložnostnega jubileja, saj se je število prepeljanih potnikov povzpelo na okroglih pet milijonov. Pozimi so med potniki seveda prevladovali smučarji, poleti pa pohodniki, izletniki in drugi obiskovalci. Med potniki so bili tudi številni znani ljudje in državniki; aprila 1969 se je v spominsko knjigo Pohorske vzpenjače vpisal tudi jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito in ob tem zapisal nekaj pohvalnih besed o delovanju gondole in razgledu iz nje.

Že prvotne Impolove gondolske kabine z velikimi steklenimi okni so namreč potnikom, ko so se dvignile nad pohorske smreke, ponujale čudovit razgled na Maribor in sosednje kraje; na severu tudi do avstrijske meje in čeznjo, na vzhodu pa do madžarske ravnice.

1967 - 3 MILIJONE POTNIKOV

Trimilijonta potnica Nataša Uršič (l. 1967).

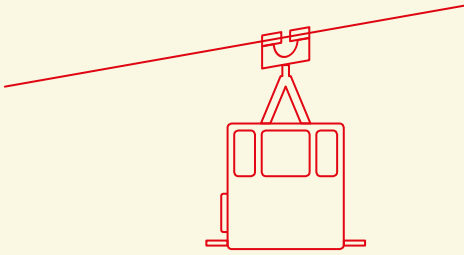

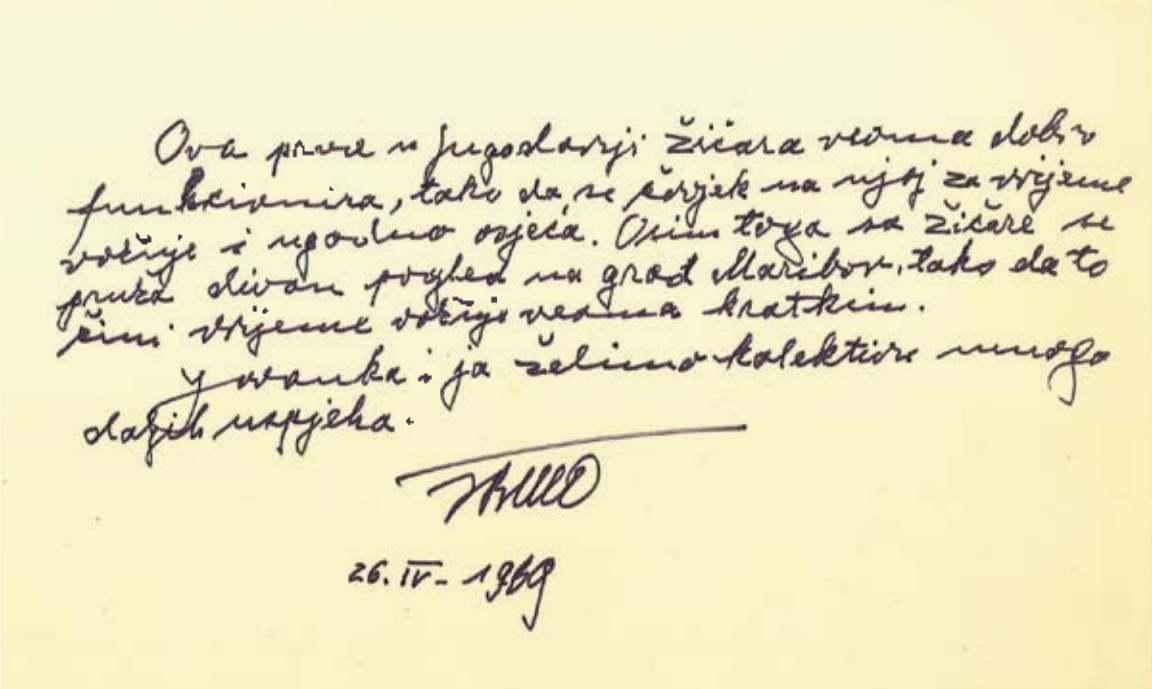

Ova prva u Jugoslaviji žičara veoma dobro
funkcionira, tako da se čovjek na njoj za vrijeme
vožnje i ugodno osjeća. Osim toga sa žičare se
pruža divan pogled na grad Maribor, tako da to
čini vrijeme vožnje veoma kratkim.
Jovanka i ja želimo kolektivu mnogo
daljih uspjeha.

Tito

26. IV. 1969

TA PRVA ŽIČNICA V JUGOSLAVIJI ZELO DOBRO DELUJE, TAKO DA SE ČLOVEK NA NJEJ MED VOŽNJO TUDI PRIJETNO POČUTI. POLEG TEGA ŽIČNICA ZAGOTAVLJA ČUDOVIT POGLED NA MESTO MARIBOR, KAR NAREDI ČAS VOŽNJE ZELO KRATEK.
JOVANKA IN JAZ ŽELIVA KOLEKTIVU MNOGO NADALJNJIH USPEHOV.

TITO, 26. APRIL 1969

Spodnja postaja Pohorske vzpenjače (70. leta 20. stoletja).

1974–1985

Ob izgradnji in še vrsto let pozneje je bil direktor Pohorske vzpenjače njen idejni oče Franci Čop, podjetje pa je v času obstoja doživelo tako organizacijska kot lastniška preoblikovanja. Leta 1973 je bilo ustanovljeno združeno prevozno, gostinsko in turistično podjetje Certus, pod njegovim okriljem pa je pristalo tudi podjetje Pohorska vzpenjača, vendar je ohranilo samostojnost. Gondolo je takrat že čakala temeljita posodobitev – zaradi dotrajanosti je leta 1978 nekaj časa celo delovala le s polovično zmogljivostjo – ob velikih prizadevanjih vodstva Certusa pa so jo tudi uspeli izpeljati.

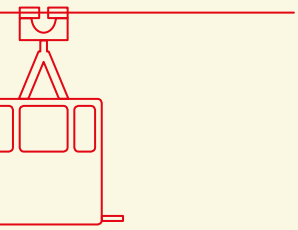

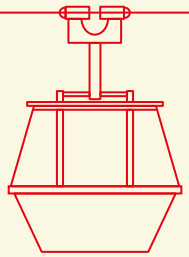

Pohorska vzpenjača s spodnje postaje (70. leta 20. stoletja).

1974 – 5 MILIJONOV POTNIKOV
62 KABIN, HITROST 3-3,5 M/S, ZMOGLJIVOST 530 POTNIKOV/URO, ČAS VOŽNJE 14 MIN

Obnavljajo pohorsko vzpenjačo

Kot so nam povedali pri Certusu, bodo v ponedeljek, 11. septembra, pričeli obnovo in zamenjavo vseh vitalih delov pohorske vzpenjače. Obnavljanje bo trajalo po predvidevanjih do srede novembra in v tem času vzpenjača ne bo obratovala. Zato pa bodo v teh dveh mesecih vozili posebni avtobusi z mariborskega glavnega kolodvora, in sicer: vsak dan ob 11.30 bo peljal avtobus na Bellevue, odkoder se bo vračal ob 12.30, ob 7.20 in 16. uri pa bosta peljala avtobusa na Areh, odkoder se bosta vračala ob 8.30 in 17.05. Na našem posnetku vidite prve odslužene gondole na parkirišču pred spodnjo postajo vzpenjače, ki jih bodo zamenjale nove, menjali pa bodo tudi vso električno opremo in avtomatiko na postajah.

ž. g.

Večer, 7. 9. 1978.

Septembra 1978 je stekla zamenjava vseh vitalnih delov Pohorske vzpenjače, ki je tako začasno mirovala (namesto nje so na Pohorje vozili posebni avtobusi), temeljita obnova pa je bila uradno končana 29. novembra 1978. Do takrat so zamenjali nosilno in vlečno vrv ter pogon, stare srebrne gondole pa nadomestili z novimi rdečimi štirisedežnimi kabinami proizvajalca Doppelmayr iz Švice. Te so bile posebej izdelane za potrebe Pohorske vzpenjače in so imele na zunanjih vogalih predalčke za smuči, vrata pa so se zapirala avtomatsko. Po rekonstrukciji se je število kabin povečalo na 62, hitrost vožnje je narasla na 3–3,5 m/s, zmogljivost pa na 530 oseb/uro. Gondole, ki niso vozile le hitreje, temveč tudi tišje od predhodnih, so pot od vznožja do vrha premagale v 14-ih minutah.

KOLEKTIV POHORSKE VZPENJAČE MI JE NAREDIL VELIKO VESELJE IN ZELO SEM PONOSEN NA SVOJO DOSMRTNO VOZOVNICO.

FRANE MILČINSKI - JEŽEK

Pohorska vzpenjača po temeljiti obnovi.

1985–1991

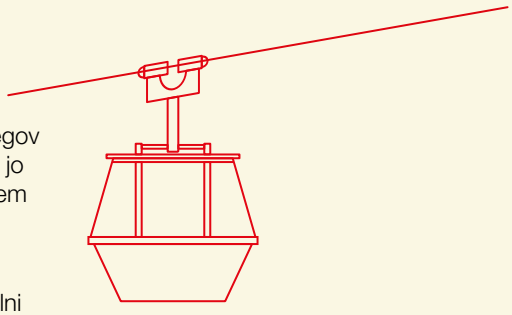

V letu 1985 se je Certus razdružil v prometno in turistično gostinsko podjetje; slednje se je imenovalo TGDO Pohorje, njegov samostojni del pa je ostala Pohorska vzpenjača. Leta 1991 so jo zatem brezplačno prenesli na mariborsko občino, ki je še v istem letu podelila koncesijo za upravljanje krožne kabinske žičnice Smučarskemu klubu (SK) Branik.

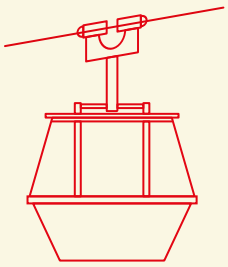

V omenjenem letu je sicer gondolo doletel nekoliko daljši »prisilni počitek«; med slovensko osamosvojitveno vojno so v napadu jugoslovanske armade med topniškim in letalskim obstreljevanjem pohorskega oddajnika 2. julija 1991 izstrelki zadeli tudi nosilno in vlečno vrv Pohorske vzpenjače. Ker so morali zamenjati nosilno jeklenico in izvesti celotno popravilo, kar tako tehnično kot finančno ni bil majhen zalogaj, gondola do 26. oktobra tistega leta ni obratovala.

1991–2009

SK Branik je s Pohorsko vzpenjačo, ki je leta 1994 prepeljala 10-milijontega potnika, gospodaril nekaj let, zatem pa je vlogo upravljavca prevzelo podjetje Športni center (ŠC) Pohorje. Pred zimo 1999 so na spodnji postaji posodobili čakalnico in gostinski lokal ter uredili še manjšo trgovino. Novembra 2007 je krožna kabinska žičnica praznovala 50-letnico delovanja, ki so jo počastili tudi z brezplačnimi vožnjami in zanimivo razstavo arhivskih fotografij. Do tega jubileja je gondola popeljala že 14 milijonov potnikov. V tistem času so sicer v ŠC Pohorje in na mariborski občini že snovali projekt nove sodobne gondolske žičnice, njegovo uresničitev pa je občutno pospešil izredni dogodek, ki se je pripetil približno poldrugo leto po abrahamu Pohorske vzpenjače.

Saša Bizjak

Obnavljajo čakalnico in gostinski lokal spodnje postaje Pohorske vzpenjače

Začetek smučarske sezone na Arehu

Pohorska vzpenjača in Smučarski klub Branik, ki je prevzel vzpenjačo z vsemi njenimi napravami vred, končujeta na spodnji postaji vzpenjače obnovo čakalnice in gostinskega lokala.

Srečko Jesenšek, direktor Pohorske vzpenjače, je povedal, da so bila obnovitvena dela, začeli so jih prejšnji teden, končali pa jih bodo le v tem tednu, zares potrebna, saj so bili prostori iz leta 1957, kljub temu da so jih občasno obnavljali, že dotrajani. "Čakalnica in gostinski lokal bosta poslej ločena, uredili pa bomo tudi manjšo trgovino s smučarskimi reviziti, časopisi. V čakalnici bomo namestili tudi avtomatske čitalne naprave, tako da smučarjem ne bo več potrebno jemati iz žepov smučarskih kart," pojasnjuje Srečko Jesenšek in dodaja, da je naložba vredna 12 milijonov tolarjev.

Danes se je začela smučarska sezona na Arehu (do nedelje po promocijski ceni tisoč tolarjev), od količine zapadlega snega pa je odvisno, ali bo ta vikend tako tudi na preostalih smučiščih Mariborskega Pohorja.

(gl)

Večer, 19. 11. 1999.

Med rednim obratovanjem gondole se je 19. julija 2009 porušil osmi nosilni steber; zaradi razpoke se je prelomila vezna plošča in podrla celotna konstrukcija stebra. V globino sta zgrmeli dve prazni kabini, tretja, s katero sta se na Pohorje peljala dva kolesarja, pa se je zgolj odbila od tal in obvisela na jeklenicah. Kolesarja, ki sta imela na glavi čelado, na ključnih delih telesa pa ščitnike, sta jo odnesla le z lažjimi poškodbami.

1994 – 10 MILIJONOV POTNIKOV

Sodobna krožna kabinska žičnica na Mariborsko Pohorje.

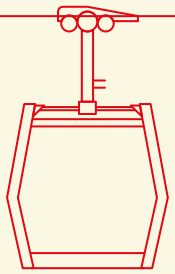

2009–2010

Podrtje nosilnega stebra je obenem pomenilo tudi slovo od dotedanje gondole. Med dvema možnostma – obnovo stare ali izgradnjo sodobne krožne kabinske žičnice z novo spodnjo in zgornjo postajo – so namreč izbrali slednjo. Glavni cilj je bil, da nova Pohorska vzpenjača začne obratovati še pred začetkom zimske sezone 2009/2010.

Občina Maribor je ŠC Pohorje podelila koncesijo za gradnjo nove krožne kabinske žičnice in izvajanje javne službe prevoza potnikov z njo. Že septembra 2009 je nato na Pohorju stekla izgradnja gondolske žičnice; na trasi so zabetonirali temelje, na katere so s pomočjo helikopterja postavili 17 stebrov, vgradili so pogonski mehanizem in namestili 5300 metrov dolgo ter 52 ton težko jekleno transportno vrv. V začetku decembra 2009 so v Maribor prispele še nove osemsedežne gondolske kabine. Vsega pet mesecev po podrtju stebra je bila sodobna krožna kabinska žičnica italijanskega proizvajalca Leitner na pragu zime nared za obratovanje.

Otvoritev nove Pohorske vzpenjače, ki je ohranila prepoznavno rdečo barvo kabin, se je ob prisotnosti številnih gostov in navdušenih Mariborčanov odvila 23. decembra 2009. Na žičnici je sprva krožilo le 32 gondol, a ker so te dvakrat večje od starih, hitrost pa se je dvignila na 4,5–6 m/s, se je zmogljivost občutno povečala na 1000 potnikov/uro. Od spodnje postaje do zgornje na 1040 metrih nadmorske višine gondole potujejo 10 minut.

64 KABIN, HITROST 4,5-6 M/S, ZMOGLJIVOST 1980 POTNIKOV/URO, ČAS VOŽNJE 10 MINUT

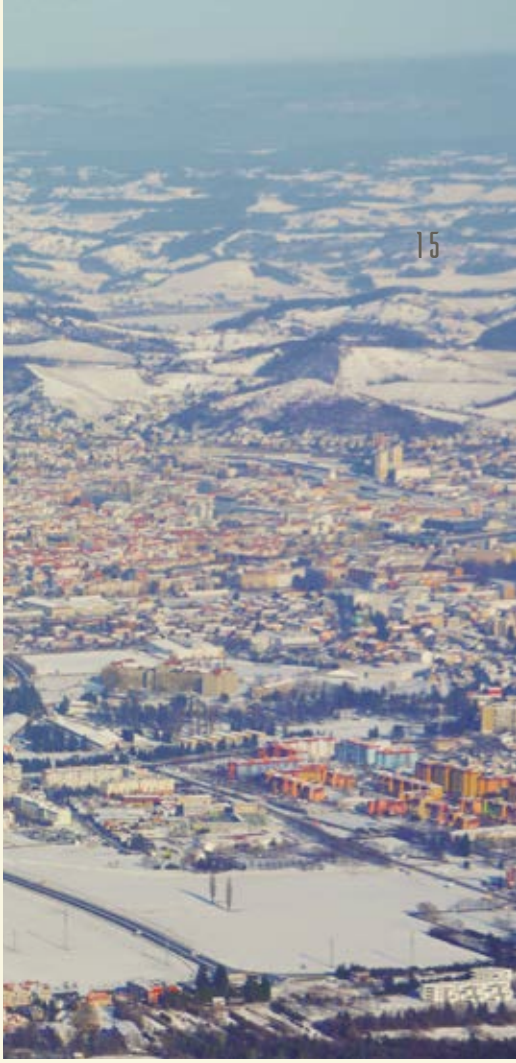

2010-2017

V letu 2010 je v Maribor prispelo 32 dodatnih gondolski kabin proizvajalca Leitner. Prav tako so pod Pohorjem postavili nov objekt spodnje postaje, ki so ga odprli decembra 2010. V njem so poleg avle za potnike in garaže za celotno »floto« gondol še prostori za spremljevalne dejavnosti, med drugim športno trgovino, izposojevalnico opere in servis.

V začetni dobi delovanja nove Pohorske vzpenjače je bil njen upravitelj še ŠC Pohorje, ki je izpeljal nekaj velikih naložb, pozneje pa so bile zanj usodne finančne težave – oktobra 2014 je bil za družbo razglašen stečaj. V reševanje nastale situacije se je aktivno vključila lokalna skupnost, upravljanje Pohorske vzpenjače in ostalih žičnic pa je že konec oktobra 2014 prišlo v roke Marproma. Ta je novo dejavnost prevzel tako rekoč čez noč, a kljub temu izpolnil pričakovanja mnogih smučarjev in obiskovalcev Pohorja.

Tako je Mestna občina Maribor dobri dve leti pozneje, natančneje januarja 2017, Marpromu zaupala 15-letno koncesijo za upravljanje žičnic, vključno s Pohorsko vzpenjačo. Na njej danes kroži do 64 kabin, njena največja zmogljivost pa je 1980 potnikov/uro. Skupno število prepeljanih potnikov je od začetka do danes naraslo že na blizu 18 milijonov, kar veliko pove o priljubljenosti Pohorske vzpenjače. Praznovanje njene 60-letnice je sovpadlo tudi z novo ureditvijo območja pred spodnjo postajo.

PO LETU 2017

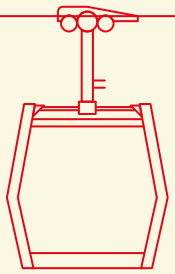

V prihodnosti Marprom, ki tako uspešno nadaljuje tradicijo nekdanjega Certusa tudi na področju prevozov z gondolo, na njem čakajo novi izzivi. Postati želimo zanesljiv partner uporabnikom, zato bo ena od glavnih nalog dosledno izvajanje vzdrževalnih del na krožni kabinski žičnici in s tem zagotavljanje varnosti obratovanja in potnikov. Zgodovina nas opozarja, da tega nikakor ne gre zapostavljati. Ob tem pa nismo pozabili na nekatere še neuresničene načrte, tudi izgradnjo vmesne postaje gondole.

1957	1974	2009
55 KABIN	62 KABIN	64 KABIN
HITROST 2,8 M/S	HITROST 3-3,5 M/S	HITROST 4,5-6 M/S
ZMOGLJIVOST 400 POTNIKOV/URO	ZMOGLJIVOST 530 POTNIKOV/URO	ZMOGLJIVOST 1980 POTNIKOV/URO
ČAS VOŽNJE 15 MIN	ČAS VOŽNJE 14 MIN	ČAS VOŽNJE 10 MINUT

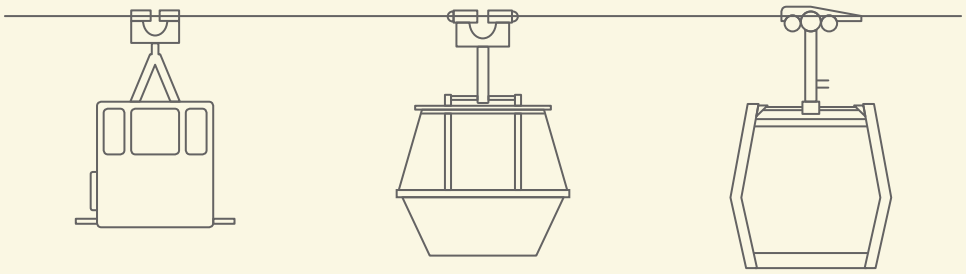

MARPROM
MARIBORSKI POTNIŠKI PROMET

IZDAL

Javno podjetje Marprom d. o. o.

FOTOGRAFSKI MATERIAL

Muzej narodne osvoboditve Maribor (uporabljene so fotografije iz Fototeke muzeja in razglednice iz Zbirke krajevnih razglednic muzeja), Foto Večer, Športni center Pohorje in Marprom.